Ч. 82. Чернівці, неділя дня 18. цьвітня 1909 р. Річник XXV.

Передплата на „Буковину“
платна в Чернівцях:
в **Австро-Угорщині**: на цілий рік 24 кор., на пів року 12 кор., на чверть року 6 кор., на місяць 2 кор.
в **Росиї**: на цілий рік 12 карбованців, на пів року 6 карб.
в **иньших державах**: на цілий рік 40 фр., на пів року 20 франків.
Для міщан і селян буде виходити „Буковина“ раз на тиждень під неділю і коштувати буде на цілий рік 4 К, на пів року 2 К, на чверть року 1 К.

Поодиноке число 10 сотиків.

Оголошеня коштують по 10 сотиків від одно-шпальтової стрічки або її місця дрібним друком (петіт). При кількоразових або при річних замовленях значний опуст.

БУКОВИНА

Орґан українськоі поступовоі партиі на Буковині,
виходить що дня крім неділь і сьвят.

Редакция, адміністрация і експедиция „Буковини“
в Чернівцях, ул. Петровича число 2.
Число телефону 176.
Адрес для телеґрамів: **„Буковина“, Чернівці.**

В справах редакцийних можна устно порозумівати ся що дня від 10—11. рано і 2.—3. пополудни крім неділь і сьвят.
Надіслане по 40 сот. від стрічки, при частійших замовленях відповідний рабат. **Рекламациї** неопечатані вільні від порта. **Рукописи** звертає редакция лише за попереднім застереженем і залученем почтової належитости.
Циркулярі яко прилоги коштують по 2, 3 і 4 сотики від штуки.
Належитостий за анонси марками почтовими не принимає ся.

Борба

між українсько-поступовою і радикальною партиєю а укр. учительство на Буковині.

„Каменярі“, орґан „Вільної орґанізациї укр. учительства на Буковині“, помістили в своїм 1. ч. статю „Обєктивного“, члена редакцийного комітету сеї ґазети, статю під поданим написом, яку задля актуальности самої справи подаємо отсе в повній основі, почім скажемо слово й від себе. „Каменярі“ пишуть:

„Відколи зачала орґанізувати ся на Буковині радикальна партия, від тогди розігралась в нас дуже непотрібна борба. „Громадянин“, орган радикальної, а „Буковина“, орґан українськоі поступовоі партиі поборюють себе в некультурний спосіб — а радше сказавши — обкидають себе обопільно болотом на радість і втіху наших ворогів. (Про соц.-дем. партию не говорю, бо ся партия не стоїть на чисто-национальнім ґрунті і в засаді поборює всі т. зв. „bürgerliche“ партиї.) Я позволю собі сказати до сеї борби кілька слів і бажаю зі щирого серця, щоби вони впали на добру землю. А надто для укр. учительства є ся квестия вельми актуальною, бо з одного боку якраз народні учителі грають у обох партиях визначну ролю а з другого боку не тільки вся укр. але й проча суспільність глядить цікаво за тим, яке становище займе укр. учительство супроти сеї партийної баталії.

Я не стану розводити ся тут, якими арґументами“ поборюють себе обі сї партиї, а скажу тільки коротко, що ся борба веде ся без найменьшої серіозности, без політичного такту і з огляду на сумні загально-політичні відносини в нашім краю, не тільки що зовсім непотрібна, але навіть дуже шкідлива. Я переконаний, що, як ся борба піде сею дорогою дальше навіть лише один рік, то політична ситуация укр. народу на Буковині погіршить ся так, що треба буде цілі роки щирої праці, аби поставити єї бодай на ту степень, на якій вона сегодня знаходить ся.

Та поки поступлю в моїх виводах дальше, скажу кілька слів про наше учительство. Я знаю, що серед нашого учительства було й давно — ще перед офіцияльним заснованем радикальної партиї — богато учителів радикалів. Одначе ті учителі радикали глядїли свого часу на політику нашого народу иньшими очима. Вони бачили, що є багато лиха, вони часто стояли в наших товариствах супроти деяких передових панів із сегоднїшної поступової партиї в опозициї, вони часто критикували навіть політику наших послів і т. д. і я, не заходячи в те, оскілько ті всї опозициї були оправдані чи ні, скажу тільки те, що в протязї яких 8 літ у нас багато-багато повернуло ся на ліпше, на красше. Але й не дивниця! Люди, що робили в передних часах опозицию, виходили тільки з того становища: Не нищити, тільки поправляти! Розуміє ся, що й тодїшні народні провідники, хоч часом і гнївали ся на тих опозиционїстів, хоч часом називали їх і „киринниками“, все таки рахували ся з ними; а рахували ся по моїй думцї тому, що бачили щирість в тих людий, що не добачали в тій опозициї ніякої злоби. Часом й загонила ся опозиция в своїй критицї, але не зі злоби, не з жадоби розбити нашу национальну орґанїзацию а радше з недокладного знаня обставин та ради молодечого запалу. Я добре пригадую собі кілько то горячих дебат велось у „Рускій Школї“ та пізнїйше в „Национальній Радї“, але всї ті дебати велись щиро, з переконаня а головно велись вони у власній хатї, про що чужі або нічого не знали, або знали тільки „перше через десяте“. Сегодня тої „старої“ опозициї вже нема. Сегоднїшна опозиция згуртувала ся в окрему пол. партию і не боре ся о те, щоби усунути всяке лихо, яке ще панує в нашім суспільстві, але боре ся — по моїй думцї, — о геґемонію в керованю народної політики в нашім краю; і боре ся, на жаль і средствами, які в вольнодумній партиї, що очікує лояльного трактованя із сторони иньших політичних партий, повинні бути виключені.

Нова опозиция — (лише за таку уважаю бук. радикальну партию тому, що не добачую в ній тої провідної політичної думки, яка одушевляла свого часу цілі верстви нашої суспільности до борби о народні і людскі права та о народний добробут) — найшла собі в послїдних временах ґрунт і між бук. укр. учительством, яке огірчене задля відомого становища укр. соймових послів до послїдної реґуляциї уч. платнї. Я особисто стою рішучо на тім становищи, що жаль укр. учительства до наших соймових послів є цїлковито оправданий, — що зрештою свого часу й Буковина“ була признала, — але з иньшого боку стою й на тім становищи, що справу реґуляциї учительскої платнї треба конче відріжнити від прочих национально-політичних справ. Реґуляция учит. платнї є справа станова, і коли наші посли виступили сей раз проти нашого станового домаганя, то тим не доказали вони ще, що вони зрадники і вороги українського народу, ба, не доказали навіть, що вони **вороги** учительства. З огляду на становище наших послів до домагань учительства з попередних часів, думаю я, що се був тільки такий хвилевий крок, над яким сегодня може й самі посли жалують. Я переконаний, що й не саме їх становище до реґ. учит. платнї так дуже обурило учительство а скорше та невкусна прасова кампанїя проти послїдної реґуляциї учительскої платнї в „Рускій Радї“ і „Буковинї“, що — най се вже нам панови посли вибачать — велась занадто односторонно і послугувалась „арґументами“, що красше подабали-б для чорносотенної, ніж для поступової преси. В сїй справі сказало вже учительство своє слово не раз і не два, а п. посли певно єго не легковажать. Та цїлком инше питанє, чи сей гріх укр. послів справдї такий великий, що треба би їх за се аж „знищити“ і цїлковито компромітувати перед народом, перед селяньством, що задля невеликої політичної тямучости не може слїдити гаразд за політикою і мати свій власний політичний сьвітогляд?!

Факт є, що богато учителів вступило до радикальної партиї! Гаразд! Але чи всї ті учителї є справдї радикали? Я сумнїваю ся? Я думаю, що учителї-радикали, що засїдають тепер у радикальній партиї, коли вони справдї прихильниками радикальних ідей, коли вони радикали з переконаня а не тільки радикалами тому, щоби мститись над послами за їх неприхильне становище до послїдної реґуляциї учит. платнї, повинні-б перш усего перестудиювати докладно цїлу історию укр. політики в нашім краю, вони повинні-б застановити ся над всїлякими обставинами, що спиняли давно і ще й нинї спиняють політичне осьвідомлене нашого народу, вони повинні-б роздїлити в чім лежить вина нашого політичного застою — чи в лихій тактицї, чи в злій волї наших політичних проводирів і т. д. і. т. д. І рослїдивши все як слїд, повинні-б панови радикали запитати себе словами д-ра Маковея: „Що я, радикал, даю **нового** і за яку то принципіяльну справу я розпинаю свою душу? Чого я бажаю для народу? Яких **нових** способів добираю і чи вони добрі?!“ Вибачте, панове! Батьки радикального руху в Галичинї Драгоманов, Павлик, Франко, Іл. Герасимович і и. дали були свого часу на сї питаня конкретні відповіди, але ви до нинї не поставили собі навіть подібних питань! Та для мене виринає при сїй нагодї ще й инше питанє: Де то в нас ті великі знавцї суспільного житя, знавцї потреб нашого народу, знавцї душі простолюдина? Де ті ґенії могучого, правдивого слова, що хотять повести наш народ иншою дорогою, — дарма, що вона ще не указана? Чи справдї вистарчить лизнути дещо із писань Драгоманова, Павлика або Франка, щоб статись корінним радикалом? Чи справдї є радикалїзм щось такого, що можна через ніч переміняти мов біле? Чи не профанує ідею радикалїзму всякий той, що називаєсь радикалом а своє поступоване радикалїзмом лише тому, що мовляв, „треба дати дитинї імя“?

„Буковина“ каже, що радикалів не треба, що радикалїзм не приніс у Галичинї ніякого хісна. Ну, се вже троха за сьміливі твердженя, і я не стану доказувати, як сильно „Буковина“ в сїй точцї промахнула ся (озобливо великий політик „Учитель-Буковинець“), але скажу тільки се: Радикали не зашкодять бук.-укр. політицї, бо ніяка ретельна опозиция а заразом і контроля в загально-народних дїлах не вийшла ще якомусь народови на лихо, але нам треба справдї радикалів, радикалів, які були-б переняті ідеєю, які старали-б ся задокументувати свої здоровійші погляди на народну політику і дїлами **в користь** нашої народної справи, а не тільки т. зв. радикалів, які пускали-б між народ ріжні політичні фаєрверки, які намагали-б ся струтити старих провідників з їх політичних престолів, щоб чим скорше самим засїсти на їх місцях. Подумайте, панове, що навіть до найменьшого перевороту неминучо потрібно ширших мас, на яких би мож у слушний час оперти ся. А ті ширші маси мож собі придбати тільки щирою працею в користь тих ширших мас. Залишіть ви всяку лайку на „патриотів“ а возьміть ся красше за реальну працю хоч би навіть у спілцї із поступовцями! Покажіть народови ясну дорогу, якою єму слїд ступати-б! Викрийте народови не тільки гріхи „панів“, а укажіть і на гріхи самого таки народу! Покажіть дїлами, що тільки в вас правда! Та ба, се все не зробить ся в протязї одного року; треба троха довшої працї. Чи справдї ви думаєте, що для ширеня радикалїзму вистарчить тільки показувати на чужі помилки? Чи справдї вірите ви, що для одушевленя ширших мас до радикальної партиї вистарчить тільки друкована голословна реклама? Чи справдї надїєтесь ви, що теперішні народні провідники, які будь-що-будь мають за собою не конче ганебну політичну минувшину, о стільки наївні, щоб віддати в ваші руки політичний провід нашого народу лише ради вашої реклями? Чи дали ви дотеперішною вашою суспільною працею доказ, що ви здібні до правлїня народною політикою?!

Ви кажете, що теперішні провідники нічого не зробили, що вони хвалять ся тільки чужою працею. Гаразд! Але-ж будьте не тільки критиками, але й справедливими критиками і скажіть ради Бога, чи те все, що в нас до нинї зробило ся, є здобутки, які треба завдячити радикалїзмови? Ви сего не скажете, бо сї здобутки в вас не є здобутками, але-ж скажіть, чому ті здобутки, якими теперішні провідники „величають ся“, не є якраз здобутками, і що ви під словом национальні „здобутки“ розумієте?!

Я не є воріг радикальних ідей і зовсїм не маю на думцї поборювати ті ідеї, але роблю товаришів-радикалів тільки на ту обставину уважними,

що послугуване ся всякою национально-політичною невіжею народних мас в користь будь-якої політичної партиї є тактикою, яка грішить проти найсьвятійших засад політичної етики. Я думаю, що ті товариші-радикали, коли вони справді мають у теперішній т. зв. радикаляній партиї рішаючий голос, повинні-б перш усего спонукати свою партию до того, щоби вона розпочала серед нашого народу політичну школу, яка мала-б політично вишколити наших людий бодай на стільки, щоб вони були здібні стравити засади радикальної політики, так як се робили перші радикали в Галичині. Я переконаний, що й найкрасші політичні ідеї, коли вони падуть на нездоровий ґрунт, коли ті, для яких вони призначені, політично необразовані, не в силї й зрозуміти гараз тих ідей. А кінець такого незрозуміня є звичайно те, що в нас каже ся: „Від першого відійшов — а до другого не дійшов“. Я не бою ся того, що, як наш народ перейде в табор радикалів, народна справа запропастить ся, але бою ся і то дуже бою ся, що з огляду на загально політичну ситуацию на Буковині і з огляду на дотеперішну тактику наших радикалів зупинить ся в недовзї наш селянин на середині дороги і не поступить нї вперед, анї верне ся назад, але збочить — і опинить ся там, де єго сегодня не бажають бачити нї радикали, нї поступовці. Бо-ж розсудїть самі, панове! Наш народ на Буковині покищо не знає нї поступовців, нї радикалів (говорю про загал нашого народу), він знає тільки, що є „наша партия“ — себто українська і кацапска партия. Він знає, що з „нашої партиї“ вийшли читальні, каси і „Січи“, він знає, що до „нашої партиї“ належать всї учителї, що борять ся разом із ним за „нашими“ послами, він знає, що до „нашої партиї“ належать майже всї галицкі посли, що йдуть з „нашими“ послами разом, він знає, що там і там є панотець, що „тримає“ з „нашою партиєю“, він знає, що всї укр. часописи видають ся „нашою партиєю“ і т. д., але над такими питанями, чи сей або той учитель радикал, чи поступовець, чи ся або та часопись радикальна, чи „поступова“, наш селянин — (окрім малих виїмок) — ще не застановляв ся. І прошу собі представити, як то мусить виглядати в нутрі душі „нашого“ селянина, як він, читаючи собі „нашу“ ґазету „Буковину“, находить, що не тільки кацапи але й радикали киринники та вороги народної справи, а читаючи опісля „нашого“ „Громадянина“ находить, що й Стоцкий, Василько і т. д. є зрадниками, ворогами а що найменьше нещирими заступниками „нашого“ народу? Прошу собі представити, що між „нашими“ читачами є люди, що ще не зрілі політично на стільки, щоб могли як слїд розбирати й партийно політичні спори таки серед „нашої партиї“. Чи не скаже „наш“ читач, утомлений такою мудрою лектурою: О оба ви, любчики, однакові! — і перестане довіряти одним і другим. Можливо, що дехто й покпить собі із такого мого міркуваня, можливо, що воно й справді не мудре, але що-ж подїяти, коли се факт, що-ж подїяти, коли справді баготьох „наших“ людий ся партийно-політична компанїя із послїдних времен відчужує від старої „нашої партиї“ і затонить їх на путь ваганя, на розпутє.

Отсих кілька слів під розвагу нашого учительства і обох політичних партий. По моїй думцї повинно-б бути для обох спорячих ся партий тільки одно гасло: Конкуренция працї в користь спільного дїла! І я переконаний, що як обі партиї підуть дорогою працї, (а в нас є тільки працї, що вистарчить не тільки для двох але й для десятьок партий), то й побіда буде того, хто здобуде собі своєю працею довіре широких мас. Самим тільки односторонним ганенем і лайкою не здобуде собі нїяка партия тривкого довіря в народі, хиба лише збудить хвилевий ефект, який — як скоро зродив ся — так скоро й зникне. А надто наші учителї знають дуже добре, як тяжко, з якими трудностями доводило ся їм бороти ся, поки повстали в наших селах ріжнородні інституциї, що хоч не всї взірцево функционують, а все таки сповняють свою культурну місию І якраз учителї-радикали повинні постаратись о те, щоб преса їх партиї не переходила границь серіозної і справедливої критики а тим то й не робила селяньство апатичним не тільки супроти справ політичних, але навіть і национально-культурних.

Лиха є в нас багато, і то дуже гарно, що радикальна партия постановила собі за задачу вишукати проти сего лиха медицину; розходить ся тільки о те, щоб той лік був нешкідливий і не подобав на масти з живого срібла, що на око гоять недугу, але й затроюють заразом цїлий орґанїзм“.

Розправа проти Мирослава Січиньского.

Пополуднева розправа почала ся поважним протестом проти нападу п. Фрідмана на обжалованого. Забирає голос др. Левицкий і згадавши про передполудневий виступ п. Фрідмана, заявляє, що нечувана річ, щоби член лави присяжних перед переведенєм доказового поступованя в такий разячий, сторонничий спосіб позволяв собі видавати присуд на обжалованого. Оборона протестує проти сього нечуваного виступу п. Фрідмана і просить о дословне відчитанє його „питань“ в цїли запротоколованя, заявляючи, що витягне з сего консеквенциї, а саме застерігаючи собі з сего приводу жалобу неважности. Сей рішучий протест викликав велике враженє. У відповідь на домаганє оборони предсїдатель заявив, що як тільки стеноґрама буде переписана, він зарядить відчитанє слів п Фрідмана.

Наступили зізнаня сьвідків, з котрих кождому предсїдатель пригадує присягу, зложену при першій розправі, та заявляє, що сила тої присяги обовязує їх також при сїй розправі. Перший входить Йосиф Каняк, рим.-кат., возьний ц. к. намісництва, та на запитанє предсїдателя оповідає про памятну авдиенцию в намісництві з 12. цьвітня 1908 року.

Осіб було не богато, може 10. Січиньский був осьмий з черги. В часї вижиданя на свою чергу Січиньский взяв ся робити папіроску. Сьвідок йому сказав, що се дармо, бо зараз прийде його черга. Обжалований увійшов до салї авдиенцийної, сьвідок запер за ним двері і відійшов кілька кроків. В тій хвилї почув глухий гук, котрий був такий невиразний, що сьвідок думав, що се вистріл з нагоди цьвітної неділї. Коли почув другий вистріл, вбіг до салї та побачив намісника в крови на землї. Намісник лежав на лївім боцї, головою до вікна, та старав ся піднести ся на руках; кров спливала йому по лици. Сьвідок звернув ся в сторону Січиньского, а той ще йому попід руку вистрілив в намісника, котрий сильнкм голосом закликав до сьвідка: „Zbrodniarz, ująć go!“ Сьвідок хопив Січирьского за руки, до салї вбіг возьний Майкут та кинув ся до намісника, але ґр. Потоцкий крикнув до Майкута: Полиши мене, поможи Канякови! Сьвідок вивів Січиньского до ждальнї та держав його рукою, але він сказав сьвідкови: не тримайте мене, не втїчу. Сьвідок звернув ся до обжалованого з докором, що забив батька такої численної родини; на се обжалований відповів: „Тамті також мали дїти.“ На запит обор. д-ра К. Левицького сьвідок подає, що Січиньский по вчинку був дуже вичерпаний, немов по тяжкій роботї.

Другий сьвідок Антін Ріна, студент І. року архітектури, тепер практикант рахунковий в намісництві, зізнає, що мав увійти до авдиенціональної салї зараз після Січиньского. Обжалований був у ждальнї спершу зденервований, ходив по салї, заглядав до ґазет, на чверть години перед своєю чергою успокоїв ся. Коли Січиньский увійшов до салї, почули ся три глухі вистріли; сьвідок за Каняком вбіг до салї. Ґр. Потоцкий лежав на землї, опертий на лївім боцї, і крикнув: „тримайте його, хто він такий?“ Кілько стрілів було, 4 чи 5, не знає. Сьвідок описує ситуацию на салї та оповідає, що Січиньский звернув ся до присутних в сумежній салї хлопів зі словами: „За вашу кривду, — скажіть, що ви бачили.“ Сьвідок чув також, як Січиньский по останнім вистрілї сказав: „Се маєш за нашу кривду.“ А коли присутним на салї Досковский сказав, що треба би ревідувати тих, котрі зголошують ся до авдиенциї, Січиньский сказав: „То я був би його на вулицї застрілив.“ На запит обор. д-ра Костя Левицкого, чи Січиньский звертав перед авдиенциєю чимось специяльним на себе увагу, сьвідок — на доволї велику веселість цїлої публики — заявляє, що Січиньский виріжняв ся своєю одежею, котра — на погляд сьвідка — була за мало елеґантна до такого акту, як авдиенция у намісника.

Третий сьвідок Теодор Майкут, грек.-кат., провізоричний возьний намісництва, бачив вистріл, „jak padł z ręki“ Січиньского. Передтим був в ждальнї, по вистрілах вбіг до салї та бачив, як Січиньский вистрілив у намісника. На заклик намісника: „Morderca, ująć go!“ сьвідок кинув ся до обжалованого, але, коли той ще раз вистрілив, сьвідок зі страху почав кричати. Потім сьвідок побіг за ґрафинею Потоцкою.

Четвертий сьвідок др. Стефан Заремба Скшиньский, комісар повітовий, приділений до президиї намісництва, зізнає так плавно і певно, неначе-б відповідав добре вивчену шкільну лекцию. Він з'ображує подію, описує приготовленє до авдиенциї, сцену по вистрілах в авдиенцийній салї, повідомленє ґр. Потоцкої про випадок, сцену пращальну з дїтьми і прибутє маршалка Баденія. Від вистрілу до смерти проминуло 5 чвертий. Із специяльним натиском підносить сьвідок факт, що пок. Потоцкий, маючи вже смертну кулю в мозку, велїв шефови президияльного бюра Ґроздзїцкому зателеґрафувати до цїсаря, що до послїдної хвилї був його вірним слугою.

Наступило переслуханє пятого сьвідка ц. к. концепіста поліциї Дионїза Бігуна, який по атентатї доконав арештованє Січиньского і з того приводу прокуратория як у першій розправі так і тепер вважає його своїм головним сьвідком. По зложеню ґенералїй сьвідок на запитанє предсїдателя зізнає, що в день атентату 10 мінут перед 2-ою дістав телефонїчне повідомленє з намісництва, що поповнено замах. Не знаючи, що то за замах, взяв він жовнїра поліцийного і аґента та поспішив до намісництва. Тут йому возьний тільки рукою вказав на гору. Увійшовши до почекальнї, почув слово: „гаразд“. Не звертав на него уваги, бо не знав до кого воно відносить, ся аж коли почув ще раз: „Гаразд! А ви мене знаєте!“ тодї побачив п. Січиньского, якого тодї не знав „rozwalonego niedbale na fotelu“. Тут завязала ся між ними така розмова: Ви мене не знаєте? — питав він. — Не знаю. — Я Січиньский. — Як то що ви тут робите? — А що? ви нїчого не знаєте? — Я забив лотра. — Якого лотра? — Того лотра ґрафа Потоцкого! — А за що? — запитав сьвідок відрухово. „За нашу кривду, за Каганця, за вибори“.

Лишивши при обжалованім поліцийного жовнїра, сьвідок пішов до салї, де лежав намістник. Характеристично, що при першій розправі сьвідок лиш коротко сказав, що пішов до салї, а потім вийшов звідти. Коли сьвідок, вийшовши з салї, знов підійшов до Січиньского, той запитав його: „Чи ще жиє, бо инакше була би шкода“.

Сей уступ зізнань п. Бігуна дав привід до довгої дискусиї, в якій взяли участь всї чинники розправи. Бо між теперішними словами Бігуна, а його попередними зізнанями показали ся поважні ріжницї. В урядовій реляциї, зложеній про арештованє Січиньского, п. Бігун написав, що Січиньский сказав до нього: „Я забив того лотра, але мабуть не на смерть, чого була би велика шкода“. Се своє первісне зізнанє змінив він на першій розправі на стільки, що те сказав до нього Січиньский не при першій розмові, але аж по його повороті з авдиенцийної салї. Тодї Січиньский мав запитати: „Чи ще жиє, чи нї, чого була би велика шкода“.

Питаний на першій розправі о значінє сих слів, п. Бігун дав їм таку інтерпретацию, що на думку Січиньского була би велика шкода, як би Потоцкий не вмер. Пригадаємо, що проти сеї інтерпретациї виступив Січиньский, як також проти того, буцїм-то він сказав, що забив „того лотра“, заявляючи, що такого слова він не ужив.

На теперішній розправі, як бачимо, п. Бігун знов змінив своєї зізнаня, заявляючи, що Січиньский запитав його: „Чи жиє, бо инакше була би велика шкода“. Сї слова основно ріжнять ся від тих, які п. Бігун вложив в уста Січиньского на першій розправі: вони значать, що була би велика шкода, колиб Потоцкий не жив.

Отже о ствердженє сих слів питали п. Бігуна і оба оборонцї і трибунал і прокуратор і судя присяжний др. Чепер; справді жаль було дивити ся як він путав ся в огни сих питань, стараючи ся догодити своїй власти і надати своїм зізнаням таку інтерпретацию, як на першій розправі, а рівночасно не могучи зрозуміти, що його теперішні зізнаня дають результат як-раз противний, корисний для Січиньского. Вкінци стало таки на тім, що Січиньский сказав: „Чи ще жиє, бо инакше була би велика шкода“, — значить, жалував смерти ґр. Потоцкого.

По переслуханю п. Бігуна оборона ставить внесенє, щоб зізнаня комісаря поліциї Станкевича

не відчитувати, тільки щоб його самого переслухати. Оборонець сказав між иньшим отсе:

В супереч зізнаням зложеним при першій розправі, що наміром Січиньского було виконати атентат, щоби звернути увагу на кривди українського народу і робучих верстов польского люду в Галичині, в супереч сим зізнаням Мирослав Січиньский твердить нині, що його наміром було позбавити житя б п. ґр. Потоцкого. Оборона не сьміє піддати ся в сій точці волї Мирослова Січиньского. Він заявив коротко, словами закона, що його наміром було позбавити житя бл. п. ґр. Потоцкого і відмовив в сім напрямі усїх близших пояснень. Оборона ставить зі свого боку моїми устами твердженє, що Мирослав Січиньский не мав сего наміру та що в своїх нинїшних зізнанях він говорить неправду.

На се вказує вже сам технїчний бік його чину. Наколиб він ішов з наміром про який говорить, не ішов був би не дізнавши ся вперед про услівя, в яких авдиенциї в намісництві відбувають ся, непевний, чи яка небудь незвісна йому перешкода не стане йому на дорозї. І инакше він був би мусїв приготовити свою руку, око. Січиньский признав очивидно не знаючи цїли питаня — що перед атентатом раз тільки один-одинокий раз в житю — стрілив з револьвера, щоби пізнати його механїзм. Так очивидно не міг би зробити сей, кому залежило би на фізичнім наслїдку стрілїв.

Вдача і характер, душевний стан Мирослава Січиньского пояснюють, звідки взяла ся у нього зміна зізнань звернена проти нього самого і проти дїйсного стану річий. Панове знатоки психіятри що зізнавати муть опісля підносять в своїм ореченю як характерну черту Мирослава гіпертрофію етичних почувань, його етичну надвразливість. Отсе ключ для зрозуміня поступку його при нинїшній розправі. В довгих годинах, днях, місяцях вязниці, на самотних розмовах з собою і своїм сумлїнем він прийшов до переконаня, що гріхом є зробити що-небудь, що моглоб хоч як тїнь пасти на етичну вартість його оборони. І як вислїд сих роздумувань, він зложив нинїшню заяву. Нею не обєктивній правдї дає сьвідоцтво Мирослав Січиньский, а тільки тим редукциям та розумованю і свому розуміню етичного обовязку. Як довго — при першій розправі і по ореченю найвисшого трибуналу — його уся увага була звернена на сю — в його розуміню небезпеку — якою загрожувала йому оборона внесенем на психіятричні дослїди, так довго він говорив правду в квестиї, про котру тепер річ. Коли-ж по „кориснім ореченю знатоків-психіятрів" відпала тамта питома небезпека, підсудний заатакував своїх оборонцїв в иншій точцї нинїшною заявою.

З отсим субєктивним становищем Мирослава Січиньского не сьміє погодити ся оборона і в імя справедливости, в імя добра та будучности обох народів, що живуть в сїй країнї, домагати ся засуду відповідаючого винї обжалованого вироку обєктивно оправданого і в міру сил людських справедливого.

Прокуратор д-р Пероцкий, не годячи ся з арґументациєю д-ра Старосольского, заявляє, що годить ся на його внесенє, щоб покликати завтра як сьвідка на розправу комісаря полїциї Станкевича.

Потім предсїдатель зарядив відчитанє зізнань Досковского, аптикара з Кракова, котрий був також на памятній авдиенциї. З його зізнань виходило що на авдиенциї, обжалований через весь час свого побуту в намісництві був в позапинанім одязї. Коли він по вистрілах С-ого вбіг до авдиенцийної салї, то намісник попросив води. Як сю воду ніс ком. Скшиньский, то обж. мав сказати: „Вода йому, не поможе! Я тут перша особа". Крім того мав він крикнути до селян: „То за ваші кривди, за вибори, за Каганця, за сестру, за унїверзитет!" Коли перед тим говорив усе по польски, то по атентатї говорив виключно по руски.

Наступили зізнаня судових знавцїв.

Відчитано ореченя рушникарів Янковского і Молянера та переслухано їх одного по однім.

Іменем судових лїкарів д-р Обтулович відчитує протокол обдукциї пок. Потоцкого, а потім складає своє ореченє.

В дискусиї, яка вивязала ся між знавцем і предсїдателем, експерт заявляє, що після лїкарської науки стріл в ухо був перший і він повалив намісника на землю. Нема нїякої основи до твердженя, щоб обжалований стріляв до лежачого намісника. Колиб смертельний постріл мав бути даний до лежачого намісника, то намісник мусїв би був лежати на взнак, а обжалуваний мусїв би був стріляти, стоячи йому над головою і звернувши револьвер до його уха.

Другий лїкарський знавець д-р Ляхович зложив подібне ореченє, пояснюючи поцїленє з ріжних сторін змінами позиций стріляючого і намісника. На сїм відложено розправу на пятницю на 9 годину рано.

В пятницю розпочала ся розправа відчитанем стеноґраму вчерашних питань судиї прис. Фрідмана, котрий вчера занадто вже недвозначно виявив свої почуваня до справи обжалуваного.

Опісля наступило переслуханє комісаря полїциї Франца Станкевича. Заприсяжений зізнає, що переслухував обжалованого в дни атентату о 3. год. попол, Січиньский був супокійний, о скільки можна в таких ситуациях зберігти спокій. Зі сьвідком вдав ся в полїтичну дискусию, говорив про становище Русинів у Галичинї, про смерть Каганця. Коли прийшла телефонїчна вістка, що Потоцкий покінчив житє, сьвідок перший повідомив про те Січиньского. Обжалований тодї заявив, що жалує покійного, як людину, жалує його вдову, й дїтий, але як намісника його не жалує. Обжалований поводив ся весь час відповідно, робив вражінє чоловіка нормального. Сказав сьвідкови, що намір забити Потоцкого прийшов йому перед кількома роками у Відни. Коли сьвідок відсилаючи обжалованого до карного суду, повідомив його, що мусить наложити на нього ланцухи, обжал. з резиґнациєю се приняв; сказав, щоби сьвідок сповнив свій обокязок. На запит обор. Костя Левицкого сьвідок ще раз повтаряє слова Січиньского, сказані під першим вражінем про смерть Потоцкого: Жалував як людину, не жалував як намісника.

Входить сьвідок Олена Січиньска, мати обжалованого. Чорний одяг, чорний капелюх з крепою. Лице й постать матери, прибитої важким горем. По списаню „ґенералїїв" предсїдатель хоче її заприсягнути.

Прокуратор в польскій мові противить ся заприсяженю сьвідка, мотивуючи се тим, що вона стоїть в підозріню о співучасть вчинку сина. Перед комісарем Бігуном призналась була, що дала синови гроші потрібні до виконаня атентату. Хоча прокуратория після відкликаня нею того зізнаня застановила проти неї слїдство, одначе підозрінє осталось.

Обор. Кость Левицький виступає проти внесеня прокуратора з двох причин: 1. з формальної, що-до уживаня ц. к. прокуратором держави польскої мови в розправі проти Січиньского. Вже на розправі, дня 1. цьвітня с. р. я застеріг ся проти сього, щоби речник державної прокураториї в супереч обовязуючим законним постановам ужижав у сїй розправі мови чужої обжалованому. Я зробив се не з ненависти до польскої мови, а щоби станути в обороні прав рускої народности й мови; я думав, що те застереженє буде вистарчаюче. І справдї, вчера прокуратор задавав обжалованому питаня по руски, колиж вечірну заяву зложив по польски, то оборона, уважаючи се за недогляд, на разї проти того не протестувала. Коли одначе нинї се повторилось, то я звертаюсь до трибуналу з домаганем, аби повчила речника держави про його обовязок берігти закони та залишити понижаюче трактованє нашої народности й мови. Іменем оборони й обжалованого проти сього протестую та домагаюсь рішеня трибуналу в тій справі. 2. Що-до самої річи, то внесенє прокуратора захопило оборону несподївано. Оборона сподївалась чогось противного, а се, що вона за згодою прокуратора зречеть ся заприсяженя сеї достойної матери та що приймаючи її повну віродостойність, прийме її зізнаня без присяги. Коли-ж прокуратор виступив тут з підозрінем проти віродостойности сьвідка, то оборона мусить домагатись заприсяженя панї Олени Січиньскої. Правничі виводи прокуратора — нестійні. § 170 уст. 1. карної процедури дотикаєть ся осіб, підозрілих о участь в чинї каригіднім, який є предметом розправи. Тут сего нема; доходженя карні проти п. Січиньскої сама прокуратория застановила, усуваючи осьтак всякі підозріня проти сьвідка. Тепер ходить о оборону п. Січиньскої перед понижуванем з боку прокураториї, тому ще раз домагаю ся її заприсяженя.

Після наради трибуналу предсїдатель оповістив що трибунал прихилив ся до внесеня оборони і постановив заприсягнути сьвідка. Слїдство проти сьвідка застановлено, а дотеперішна розправа не дала нїяких вислїдів, котрі моглиб вказувати на участь сьвідка в інкримінованім дїлї. Що до домаганя оборони, щоби завізвати прокуратора вживати рускої мови на розправі, то на основі законних постанов нї предсїдатель нї трибунал не має компетенциї вмішуватись в урядованє прокуратора, котрий є зависимий від своїх окремих властий.

Прокуратор застерігає собі жалобу неважности з приводу заприсяженя п. Січиньскої. Обор. др. Кость Левицкий застерігає собі доходити прав рускої мови, нарушених прокуратором, на дорозї компетентних інстанций.

По заприсяженю п. Ол. Січиньскої переслухано єї а відтак о. Кар. Лукашевича та відчитано протоколи розслїдів лїкарів-психіятрів. Відтак на внесенє адв. др. Старосольского прочитано зізнаня зложені в слїдстві М. Цеглиньским а на бажанє заступника держ. прокураториї також і зізнаня других сьвідків слуханих в слїдстві на домаганя психіятрів.

Розправу відрочено о год. пів до 2-ої до 4-ої год. по пол.

*

На сїй розправі змінив прокуратор своє обжалованє в тім напрямі, що підняв обжалованє за „звичайний морд". Трибунал рішив поставити присяжним питанє о морд. Оборона поставила внесенє на евентуальне питанє о смертельний удар і на додаткове питанє о невідпорнім примусї. Трибунал має сегодня (в суботу) про се рішити.

НОВИНКИ.

Чернівцї, 17. цьвітня 1909.

Календар. Недїля (18.) 5. Клядия, Діодора, рим. Апольонїя М. Схід сонця 5 год. 4 мін., захід 6 год. 56 мін. — Понедїлок 19. (6.) Евтихія, рим. Юрия Еп. Схід сонця 5 год. 2 мін., захід 6 год. 59 мін.

З ради громадскої. Дня 15. с. м. відбуло ся засїданє ради громадскої, на котрім приняли всї радні одноголосно резиґнацию радного Крази до відома. На дневнім порядку були біжучі справи, між иньшим харчованє бідних шкільних дїтий і безробітних в Чернівцях. В обох справах постановлено зробити відповідні кроки. В справі зміни поспішного потягу на лїнії Чернівцї—Відень і знесеня III. кляси при сїм потягу постановила рада громадска звернути ся до посла Н. Василька, як радного громадского і посла Кешмана, щоби они в сїй справі інтервенювали в мінїстерстві.

Процес посла Николая Василька з Ончулом. Повідомляють нас, що касацийний віденьский трибунал відкинув рекурс Ончула в звісній справі „Василько-Ончул" і тим самим зістав Ончул засуджений на місяць арешту або 3000 кор.

Загальні збори читальнї „Рускої Бесїди" в Берегометї над Серетом-Підкраю відбудуть ся дня 25. цьвітня о 2-ій годинї по полудни в домі господаря Палїя Марчука Василевого. — За старшину: *Палїй Перепелиця.*

Львівский руский нар. театр тов. „Р. Бесїди"
під дирекциєю Йосипа Стадника.

Репертуар:

В недїлю, дня 18. цьвітня с. р. по полудни о год. 3-ій по знижених до половини цїни (як на пятницю):

Сватанє на Гончарівцї
народна оперета в 3 дїях Гр. Квітки-Основяненка.

Вечером о годинї пів до 8-ої:

Батькова казка
народна драма в 5 дїях Карпенка Карого.

У вівторок, дня 20. цьвітня с. р. (другий раз):

Галька
опера в 4 дїях Ст. Монюшка. — Гостинний виступ панї Ф. Лопатиньскої і п. М. Шиманьского.

В середу, дня 21. цьвітня с. р.:

Чумаки
комедия в 4 дїях Карпенка Карого.

В четвер, дня 22. цьвітня с. р. (одинокий раз в тім сезонї):

Продана наречена
опера в 3 дїях ф. Сметани. — Гостинний виступ панї Ф. Лопатиньскої.

В пятницю, дня 23. цьвітня с. р. (другий раз):

Жидівка вихрестка
народна драма зі сьпівами в 5 дїях Тогобочного.

В суботу, дня 24. цьвітня с. р.:

Запорожець за Дунаєм
народна опера в 3 дїях Артемовского. — Закінчить:

„Вечорницї"
твір музичний Нїщиньского, — (В II. дїї „Запорожця" оригінальний танець женцїв.)

Правдивий лиш з отсею маркою охоронною.

Гербабніса підфосфоричнокислий

Вапнисто-желїзний сируп

Від 39 лїт лїкарями випробований і поручуваний яко грудний сируп. Усуває флєґму, лагодить кашель, побуджує апетит. Приспорює травлїнє і дїлає відживляючо на кров і розвій костий.
Цїна фляшки Кор. 2·50, почтою 40 сот. більше за опакованє.

SCHUTZ-MARKE JULIUS HERBABNY WIEN

Гербабніса 175 (9—10)

Сируп з сарсапарилї.

Від 30 лїт знаний сируп, споряджений з нешкідливих ростин, посїдаючий також скуточні части складові коріня сарсапарілї, є признаний яко найлїпше средство прочищаюче. — Усуває і змінює материї в користь крови, притім дїлає усмиряючо і усуває злі наступства. — Цїни: 1. фляшка 1 К 70 сот., почтою більше 40 сот. за опакованє.

САМОСТІЙНИЙ ВИРІБ І ЖЕРЕЛО ВИСИЛКИ:

Аптика д-ра Гельманса „під Провидїнєм“, Відень VII/1, (Гербабніса наступники) Kaiserstrasse 73—75.

СКЛАД У БАГАТЬОХ АПТИКАХ.

В СКЛЕПІ

„Укр. Видавничої Спілки“

в Чернівцях, ул. Пивнична число 6. (побічна від жидівскої) (—)

можна получити всї прибори до писаня як також Апробовані **взори до краснописи.**

24 12—40 н.

Молочне мило

лелїйне з коником

найлагіднїйше мило для шкіри і проти виприсків соняшних.

Всюди до набутя.

Нові друки для шкіл народних

а то:

нові **сьвідоцтва** для учеників і учениць **повторних курсів** і нові **лїсти виплати** (Zahlungsliste) для учительства, можна дістати в друкарни „Рускої Ради“ в Чернівцях, улиця Петровича число 4.

Найлучше і вже випробоване средство на ревматизм єсть

NERVOL

„Назва правно забезпечена“

аптикара др. Ю. Францоза

в Тероноли.

Се є знамените усмиряюче средство до натираня против всяких ревматичних болїв, простудженя, ломаня костий, плечий гістця і нервових недуг. Прошу уважати на напись „Nervol“ і не принимати нїяких „Нервотонів“.

Цїна фляшки 80 сот. 10 фляшок (фляшощок) 8 кор. з оплатою і опакованєм. Тисячки листів з подякою. — Висилка 2 рази денно до всїх країв.

В Чернівцях на складї у Шміда і Фонтіна, в Селетинї в дрогоерій медицинальній Стерншуса.

19 (—)

Ukrainische Rundschau

одинока українська часопись на нїмецькій мові, що заступає інтереси українського народу перед культурним сьвітом, виходить раз на місяць в обємі 48 сторін з додатками і коштує на рік лише 8. Кор. Є обовязком кождого інтелїґентного Русина передплачувати сю часопись. Адреса редакції і адміністрації: Wien XVII/3 Frauenfelderstrasse, 2.

Г. Арльт в Хшанові

найбільше підприємство в краю для будови і достави машин до виробу цементових дахівок, цегол і цеголок на помости

припоручає удосконалені, сильно збудовані

машини до виробу цементових дахівок

159 (18—23) 3 в м. а іменно:

найновійшої конструкциї машини **„Модель 1609“** відзначену на численних заграничних виставах;
загально знані в краю машини **„Імперіяль Реформ і Гладку“**;
машини до виробу цементових **цегол і цеголок на помост**,
форми до виробу **рур каналїзацийних і керничних.**

Фарбу, оливу і цемент.

Усьо по найнизших цїнах, на догідних услівях сплати.
На жадане висилаю франко цїнник і докладний опис кождої машини.

Із зголошенями прошу звертатись так:

Г. АРЛЬТ, ХШАНІВ.

Г. ФАЙЛЕР усувач нагнїток

Чернівцї, улиця Руска ч. 8.

Склад ц. к. уприв. фабрики товарів з альпаки і хіньского срібла В. Бахмана і С-кп у Відни. Склад капелюхів І. Генрика Іти у Відни, Йос. Піхлєра і Синів в Ґрацу. Склад черевиків Ф. Л. Попера в Хрудимі, Ант. Чапека у Відни. Великий склад капелюхів П. і Ц. Габіґа в Відни, і славної фабрики черевиків Гана і Сина у Новім Йорку

Доставцї для буковиньского звязку урядників

Мінцер & Шехтер, Чернівцї

Ринок (напротив буковиньскої щадницї)

поручають свій **богато асортований склад весняних і лїтних артикулів,** як: **капелюхи** для панів і хлопців з ц. к. надвірних фабрик Вільгельма Плєса, Антона Піхлєра, І. Гікля Синів, як також італїйскої фабрики капелюхів Ґ. Бросалїно. — Великий вибір **біля** білого і колїрового для панів і хлопців; ковнярики, маншети, рукавички, шкарпитки, паньчохи, хусточки, шельки, палички і камизельки. — Великий вибір **краваток** в найновійших фасонах і красках. — Великий склад **черевиків,** найсолїднїйше викінчених. — Богатий вибір парасолїв і парасольок ріжного рода.

Замовленя з провінциї дешево і сейчас. Неподобаючі ся річи можна відміняти.

Видає товариство **„Руска Рада“** в Чернівцях. За редакцию відповідає: Віктор Строїч.
З друкарнї товариства „Руска Рада“ в Чернівцях, під зарядом Івана Захарка.

KUL